

Економіка та управління національним господарством

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-3-15>
УДК 674.038
JEL L73

С. О. Іщук, Л. Й. Созанський

Ресурсне забезпечення деревообробних виробництв України: міждержавні і міжрегіональні порівняння

Проведено оцінювання обсягів ресурсного забезпечення деревообробних виробництв України й країн-членів Європейського Союзу, зокрема порівняно зі ступенем лісистості їхніх територій. Проаналізовано динаміку заготівлі деревини в Україні та виявлено основні тенденції у змінах її структури за видами деревини (ділової та паливної). Побудовано структуру заготівлі ліквідної деревини в Україні у 2010 р. і 2018 р. у розрізі регіонів. Визначено спеціалізацію областей за видами заготівлі ліквідної деревини. Досліджено залежність між структурою заготівлі деревини та площею загибелі деревостанів, а також між темпами заготівлі деревини й рівнем відтворюваності лісів.

Ключові слова: деревообробне виробництво, лісозаготівлі, структура, ліквідна деревина, ділова деревина, паливна деревина.

Постановка проблеми. Деревообробна промисловість є стратегічно перспективним експортоорієнтованим сегментом економіки України. Асортимент продукції вітчизняних деревообробних виробництв охоплює понад три тисячі назв товарів, які реалізуються як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Діяльність деревообробних підприємств супроводжується тісною взаємодією як з окремими секторами переробної промисловості (передусім харчової та меблевої), так і з іншими видами економічної діяльності, а найбільше – з оптовою й роздрібною торгівлею, державним управлінням й обороною, будівництвом. Така взаємодія обумовлює потужні синергетичні ефекти у національній економіці, які проявляються у залученні до виробничих ланцюгів широкого кола підприємств, що своєю чергою стимулює розвиток та удосконалення транспортно-логістичних схем, а також посилення між секторальної й міжрегіональної взаємодії.

Необхідною умовою функціонування цього сектору економіки є достатня забезпеченість деревообробних виробництв сировиною за одночасного збереження екології та раціонального використання деревини. Особливої важливості ці питання набувають в умовах поглиблення світових інтеграційних процесів та введення мораторію на експорт деревини з України. Усе це актуалізує дослідження оцінювання сировинного забезпечення вітчизняних деревообробних виробництв, передусім порівняно з країнами-членами ЄС. Результати такого оцінювання стануть інформаційно-аналітичною платформою для розроблення організаційно-економічних і правових інструментів розвитку лісового господарства й деревообробної промисловості в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Вирішенню ключових проблем функціонування вітчизняного лісового та деревообробного секторів в умовах сучасності присвячено праці багатьох науковців і практиків. Зокрема, В. Галасюком обґрунтовано доцільність збереження дії мораторію на експорт лісу-кругляка та доведено відповідність цього заходу міжнародним зобов'язанням України в межах СОТ, а також запропоновано першочергові заходи зі створення сприятливих передумов для підвищення ефективності розвитку деревообробної промисловості України та забезпечення невиснажливого користування лісовим фондом [1]. Вченими Інституту економіки і прогнозування НАН України окреслено загрозливі виклики, основні проблеми й способи їх вирішення та цільові напрями розвитку

© С. О. Іщук, Л. Й. Созанський, 2019.

ринку деревообробної продукції [2; 3]. Ними також визначено особливості функціонування деревообробної промисловості України в умовах економічної інтеграції [4]. Економіко-правові аспекти розвитку деревообробної промисловості, проблеми нераціональності використання рідкісних сортиментів деревини для виробничих потреб описано у [5], де також обґрунтовано необхідність ухвалення Закону України про ринок лісоматеріалів для забезпечення принципу адресності в доступі до технічної та фанерної сировини. Водночас малодослідженими залишаються аспекти формування та реалізації сировинного потенціалу деревообробних виробництв на регіональному рівні.

Метою статті є проведення структурно-динамічного оцінювання економічних та екологічних аспектів формування ресурсного потенціалу деревообробних виробництв України, зокрема порівняно з країнами-членами Європейського Союзу, а також у регіональному розрізі за видами деревини.

Основні результати дослідження. Україна за площею лісів (9698 тис. га у 2017 р.) і запасом деревини (2102 млн м³), займає 6-е місце серед країн ЄС, конкуруючи з Польщею, Італією та Румунією. За даними Державної служби статистики (ДССУ), в Україні у 2017 р. заготовлено 18 913,9 тис. м ліквідної деревини, що на 3,5% менше, аніж у 2016 р., але на 8,0% більше, аніж у 2012 р. Динаміка заготівлі ліквідної деревини у розрізі її основних видів (ділової та паливної) є різною. Так, у 2017 р. обсяг заготівлі ділової деревини становив 7296,6 тис. м³, тоді як у 2016 р. на 12,2% більше (8311,3 тис. м³), натомість заготівля паливної деревини у 2017 р. зросла на 2,9% проти 7,8% у 2015 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягу заготовленої деревини в Україні

Вид деревини	Обсяг, тис. м ³						Темп приросту / зниження, %				
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Ліквідна деревина	17506,7	18021,9	18333,2	19267,7	19605,7	18913,9	2,9	1,7	5,1	1,8	-3,5
Лісоматеріали круглі (ділова деревина) для виробництва	7850,8	8102,1	8158,8	8302,6	8311,3	7296,6	3,2	0,7	1,8	0,1	-12,2
Паливна деревина (включно з деревиною для виробництва деревного вугілля)	9655,9	9919,8	10174,4	10965,1	11294,4	11617,3	2,7	2,6	7,8	3,0	2,9

Джерело: авторські розрахунки за [6].

За обсягом заготовленої ліквідної деревини у 2017 р. Україна займала 7-е місце серед країн-членів ЄС, випереджаючи найближчих сусідів по рейтингу (Австрію та Іспанію) на 7,1% та Румунію (на 23,4%), але поступаючись Чехії (на 2,4%), Польщі (на 58,3%) та Франції (на 63,1%) (рис. 1). Однак за обсягом заготовленої ділової деревини упродовж 2012-2017 рр. Україна займала лише 14-е місце, випереджаючи Естонію на 6,6% (у 2017 р.), Литву – на 56,5% і Словенію – у 2,1 рази, але поступаючись Словаччині (на 20,2%), Великій Британії (на 21,1%) і Румунії (на 31,3%).

Варто відзначити, що Польща за площею лісів, запасом деревини та заготівлею ліквідної деревини мало відрізняється від України, проте за обсягом

**Ресурсне забезпечення деревообробних виробництв України:
міждержавні і міжрегіональні порівняння**

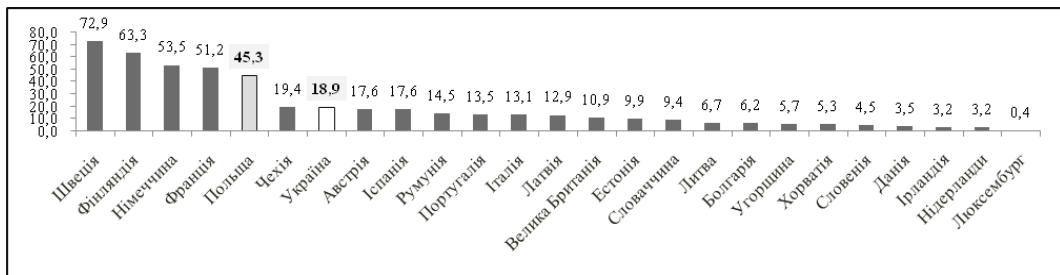

Рис. 1. Обсяг заготовленої ліквідної деревини в Україні та країнах-членах ЄС у 2017 р., млн м³
Джерело: авторські розрахунки за [6; 7].

заготовівлі ділової деревини посідає 4-е місце серед країн-членів ЄС, переважаючи Україну у 5,5 раза (40,1 проти 7,3 млн м³ у 2017 р.) (рис. 2).

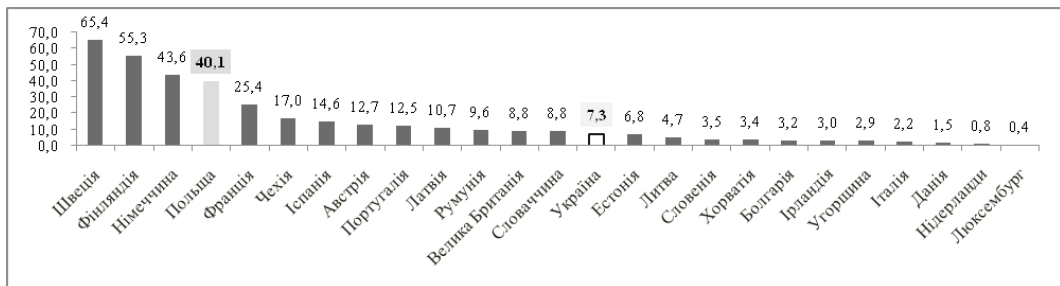

Рис. 2. Обсяг заготовленої ділової деревини в Україні та країнах-членах ЄС у 2017 р., млн м³
Джерело: авторські розрахунки за [6; 7].

Натомість за обсягом заготовленої паливної деревини у 2017 р. Україна посідала 2-е місце (проти 3-го у 2011 р.) серед країн-членів ЄС, поступаючись лише Франції (рис. 3). Остання є незмінним лідером у ЄС за обсягом заготовленої паливної деревини. За цим показником Франція переважає найближчих переслідувачів у понад 2,5 раза, проте його значення має тенденцію до зменшення, тоді як в Україні, навпаки, зростає.

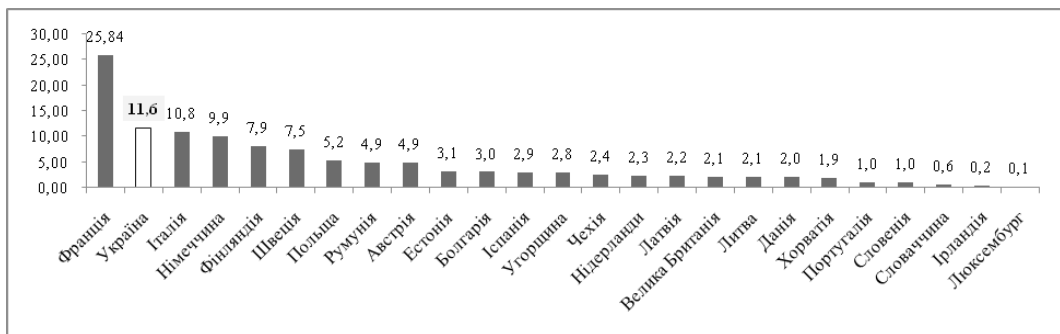

Рис. 3. Обсяг заготовленої паливної деревини в Україні та країнах-членах ЄС у 2017 р., млн м³
Джерело: авторські розрахунки за [6; 7].

У структурі заготовленої в Україні ліквідної деревини незмінно (зі зростаючою тенденцією) переважала паливна деревина, частка якої упродовж 2011-2016 рр. збільшилась на 4,3 в. п., тоді як у 2017 році – на 3,8 в. п. порівняно з 2016 р. (рис. 4). На відміну від України, у переважній більшості країн-членів ЄС основою структури заготовленої ліквідної деревини є ділова деревина, а частка

Рис. 4. Структура заготовленої в Україні ліквідної деревини, %

Джерело: авторські розрахунки за [6].

паливної значно менша. До прикладу, у країнах-сусідах із подібним лісовим ландшафтом – Польщі та Чехії – частка паливної деревини у 2017 р. становила 11,6% і 12,3% відповідно, Словаччині – тільки 6,3%, а в ЄС загалом – 23,2%. Звідси, суттєве погіршення структури заготовленої в Україні ліквідної деревини можна трактувати як загрозу екологічній, а отже національній безпеці.

У структурі заготовленої в Україні ділової деревини упродовж аналізованого періоду стабільно домінували пиломатеріали й заготовки, клеєна фанера та шпон, частка яких у 2017 р. становила 81,0% проти 86,5% у 2014 р. і 78,9% у 2011 р. (рис. 5). Зменшення частки цього виду ліквідної деревини у структурі ділової деревини в Україні стало наслідком скорочення її заготівлі. Так, упродовж 2015-2017 рр. обсяг заготівлі пиломатеріалів і заготовок, клеєної фанери та шпону зменшився на 16,2% (із 7053,7 тис. м³ у 2014 р. до 5909,2 тис. м³ у 2017 р.), в тому числі на 14,9% у 2017 р. У підсумку, за обсягом заготівлі цього виду деревини у 2016 р. Україна займала 11-е місце (проти 10-го у 2015 р.) серед країн-членів ЄС, тоді як Польща – 4-е, Чехія – 6-е, а Румунія – 8-е.

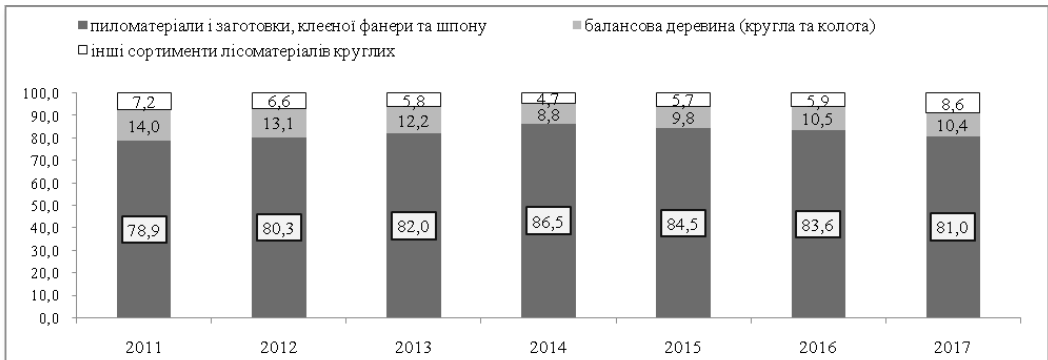

Рис. 5. Структура заготовленої в Україні ділової деревини, %

Джерело: авторські розрахунки за [6].

В Україні поглиблюється тенденція до погіршення структури не лише заготовленої ділової деревини, але й паливної. Так, упродовж 2015-2017 рр. у структурі паливної деревини переважали дрова для опалення, частка яких за вказаний період зросла на 6,9 в. п. (рис. 6). Це своєю чергою стало наслідком збільшення обсягу заготівлі цього виду деревини на 28,7% (зокрема, у 2015 р. на 12,9%) і водночас зменшення заготівлі дров'яної деревини для технологічних потреб на 4,8%.

Ступінь забезпеченості сировиною для деревообробної промисловості у регіонах України є неоднаковим. Це зумовлено різним рівнем лісистої

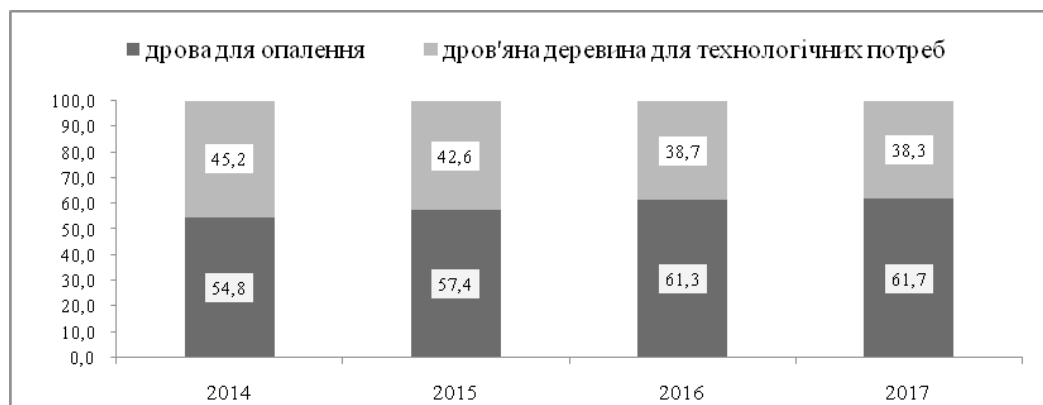

Рис. 6. Структура заготовленої в Україні паливної деревини, %

Джерело: авторські розрахунки за [6].

територій, який коливається від 3,7% у Запорізькій області до 51,4% у Закарпатській, а отже, нерівномірними обсягами та видами заготівлі деревини. Зокрема, у восьми областях (Волинській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Львівській, Рівненській та Чернігівській) у 2018 р. було заготовлено сумарно 70,42% ліквідної, 73,16% ділової та 68,13% паливної деревини України (табл. 2).

Таблиця 2

Структура заготівлі ліквідної деревини в Україні (за регіонами), %

Регіон	Ліквідна деревина		Лісоматеріали круглі (ділова деревина)		Паливна деревина	
	2010 р.	2018 р.	2010 р.	2018 р.	2010 р.	2018 р.
Вінницька обл.	4,19	3,32	2,83	2,12	5,57	4,32
Волинська обл.	6,13	7,68	8,61	11,26	4,20	4,68
Дніпропетровська обл.	0,28	0,43	0,07	0,03	0,48	0,77
Донецька обл.	0,51	0,35	0,12	0,02	0,91	0,62
Житомирська обл.	15,34	17,91	18,05	12,09	13,82	22,82
Закарпатська обл.	6,30	6,36	5,23	5,00	7,62	7,51
Запорізька обл.	0,18	0,10	...	...	0,35	0,19
Івано-Франківська обл.	5,80	5,92	6,38	6,55	5,56	5,40
Київська обл.	8,00	9,17	7,63	6,62	8,87	11,32
Кіровоградська обл.	1,15	1,00	0,73	0,87	1,61	1,11
Луганська обл.	1,45	1,19	0,29	0,19	2,64	2,03
Львівська обл.	6,95	6,22	7,04	6,27	7,28	6,17
Миколаївська обл.	0,21	0,13	...	0,01	...	0,23
Одеська обл.	0,48	0,42	0,06	0,04	0,91	0,74
Полтавська обл.	2,30	1,90	2,34	1,78	2,43	2,00
Рівненська обл.	8,85	9,21	9,76	13,78	8,58	5,36
Сумська обл.	6,04	5,37	6,77	6,24	...	4,63
Тернопільська обл.	1,55	1,31	0,94	1,17	2,18	1,44
Харківська обл.	2,65	2,37	1,73	1,18	3,69	3,37
Херсонська обл.	0,80	0,28	0,07	0,06	1,53	0,46
Хмельницька обл.	3,62	4,30	2,96	4,75	4,48	3,91
Черкаська обл.	3,82	3,92	2,69	5,80	5,08	2,33
Чернівецька обл.	5,65	3,20	5,34	2,57	6,32	3,73
Чернігівська обл.	7,77	7,95	10,32	11,59	5,88	4,87
Всього	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: авторські розрахунки за [6].

Незмінним лідером за обсягом заготівлі ліквідної деревини є Житомирська область. У цьому регіоні у 2018 р. заготовлено 17,91% (проти 15,34% у 2010 р.) від загального обсягу ліквідної деревини в Україні. Друге місце за величиною цього показника поділяють Київська й Рівненська області з частками понад 9% у 2018 р. (>8% у 2010 р.), а третє місце займає Чернігівська область, частка якої у відповідній структурі упродовж аналізованого періоду незмінно перевищувала 7%.

У загальному обсязі заготовленої в Україні ділової деревини у 2018 р. найвищу частку мала Рівненська область – 13,78% (проти 9,7% у 2010 р.), а також Житомирська (12,09% проти 18,05%) і Чернігівська (11,59% проти 10,32%) області. Житомирська область також є лідером за заготівлею паливної деревини. Так, частка цієї області у загальному обсязі заготовленої в Україні паливної деревини збільшилась із 13,82% у 2010 р. до 22,82% у 2018 р. Друге місце за заготівлею паливної деревини стабільно займає Київська область із часткою 11,32% у 2018 р. (проти 8,87% у 2010 р.), а третє – Закарпатська (7,51%), тоді як у 2010 р. Рівненська (8,58%).

Загалом, структура заготовленої в Україні ліквідної деревини (за регіонами) зазнала вагомих змін. Так, зокрема, у ній зросли частки 10 областей, а найбільше – Житомирської (на 2,57 в. п.), Волинської (на 1,55 в. п.) і Київської (на 1,17 в. п.). Натомість зменшились частки 14 областей, з-поміж яких найбільше – Чернівецької (на 2,45 в. п.), Вінницької (на 0,87 в. п.) і Львівської (на 0,73 в. п.).

Зміни відбулись також у структурі заготовленої ділової деревини – у ній зросли частки восьми областей, а найсуттєвіше: Рівненської (на 4,02 в. п.), Черкаської (на 3,11 в. п.) і Волинської (на 2,65 в. п.). Зменшення частки Житомирської області на 5,97 в. п. у структурі заготовленої в Україні ділової деревини та одночасного зростання її частки у структурі паливної деревини на 9,0 в. п. свідчить про переорієнтацію лісозаготівель у цьому регіоні.

Упродовж 2010-2018 рр. відбулись суттєві зміни у спеціалізації регіонів України за видом деревини (у розрізі ділової та паливної) та структурі заготовленої ними ліквідної деревини загалом. Так, у 2018 р. на заготівлі ділової деревини спеціалізувались¹ сім областей проти шести у 2010 р. (табл. 3). Стабільною (у 2010 р. і 2018 р.) така спеціалізація лісозаготівель була у Волинській, Івано-Франківській, Рівненській, Сумській і Чернігівській областях.

На заготівлі паливної деревини спеціалізувалось 17 областей, передусім східних і південних. Зокрема, частки паливної деревини у структурі заготовленої ліквідної деревини у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях становили понад 90%, що пояснюється низьким рівнем лісистості територій цих регіонів. У 2018 р., порівняно з 2010 р., Житомирська область змінила спеціалізацію лісозаготівель із ділової на паливну деревину (як вже було зазначено), що необхідно сприймати як однозначно негативний факт. Натомість у Черкаській і Хмельницькій областях спостерігались протилежні (позитивні) тенденції – зміна спеціалізації лісозаготівель із паливної на ділову деревину.

Окрім того, у переважній більшості регіонів України суттєво змінилась структура заготовленої ліквідної деревини. Зокрема, частка ділової деревини зросла у дев'яти областях, з яких найбільше у Черкаській (на 34,48 в. п.), Рівненській (на 16,49 в. п.), Тернопільській і Хмельницькій (на понад 12 в. п.) (табл. 3). Натомість у 14 областях значення цього показника зменшилось, а найбільше у Житомирській (на 24,53 в. п.), Київській (на 11,90 в. п.) і Дніпропетровській (на 9,25 в. п.).

¹ Частка певного виду деревини (паливної чи ділової) становила понад 50% від обсягу заготовленої в області ліквідної деревини.

Таблиця 3

Структура заготовленої ліквідної деревини у регіонах України, %

Ранг	Лісоматеріали круглі (ділова деревина)				Паливна деревина			
	2010 р.		2018 р.		2010 р.		2018 р.	
	Область	Частка	Область	Частка	Область	Частка	Область	Частка
1	Волинська	66,09	Рівненська	68,42	Запорізька	99,64	Запорізька	100,00
2	Чернігівська	62,53	Черкаська	67,70	Херсонська	95,12	Донецька	96,88
3	Житомирська	55,38	Волинська	66,97	Одеська	93,38	Миколаївська	96,79
4	Сумська	52,76	Чернігівська	66,71	Луганська	90,49	Дніпропетровська	96,69
5	Рівненська	51,93	Сумська	53,17	Донецька	88,67	Одеська	95,48
6	Івано-Франківська	51,85	Хмельницька	50,61	Дніпропетровська	85,65	Луганська	92,60
7	Полтавська	47,83	Івано-Франківська	50,55	Тернопільська	69,70	Херсонська	90,02
8	Львівська	47,66	Львівська	46,12	Кіровоградська	69,53	Харківська	77,26
9	Київська	44,90	Полтавська	42,75	Харківська	69,20	Вінницька	70,72
10	Чернівецька	44,53	Тернопільська	40,53	Черкаська	65,95	Житомирська	69,15
11	Закарпатська	39,09	Кіровоградська	39,68	Вінницька	65,91	Київська	67,00
12	Хмельницька	38,57	Чернівецька	36,75	Хмельницька	61,43	Закарпатська	64,05
13	Черкаська	33,22	Закарпатська	35,95	Закарпатська	59,92	Чернівецька	63,25
14	Вінницька	31,75	Київська	33,00	Чернівецька	55,47	Кіровоградська	60,32
15	Харківська	30,75	Житомирська	30,85	Київська	54,91	Тернопільська	59,47
16	Кіровоградська	29,92	Вінницька	29,28	Полтавська	52,17	Полтавська	57,25
17	Тернопільська	28,48	Харківська	22,74	Львівська	51,92	Львівська	53,88
18	Дніпропетровська	12,56	Херсонська	9,98	Рівненська	48,07	Івано-Франківська	49,45
19	Донецька	11,33	Луганська	7,40	Івано-Франківська	47,58	Хмельницька	49,39
20	Луганська	9,51	Одеська	4,52	Житомирська	44,62	Сумська	46,83
21	Одеська	6,23	Дніпропетровська	3,31	Чернігівська	37,47	Чернігівська	33,29
22	Херсонська	4,25	Миколаївська	3,21	Волинська	33,91	Волинська	33,03
23	Запорізька	...	Донецька	3,12	Миколаївська	...	Черкаська	32,30
24	Миколаївська	...	Запорізька	...	Сумська	...	Рівненська	31,58

Джерело: авторські розрахунки за [6].

Одним з основних негативних чинників впливу на динаміку й структуру заготівель ліквідної деревини є загибель лісових деревостанів. У 2014-2015 рр. під впливом хвороб лісу, пожеж та інших загроз у переважній більшості областей України спостерігалось суттєве збільшення площі загибелі деревостанів. Зокрема, у 2015 р. темп проросту значень цього показника досяг 57,40%, проте у 2018 р. темп його падіння склав 25,07% (за даними авторських розрахунків на основі [6]). Закономірною є обернено пропорційна залежність між динамікою загибелі деревостанів і обсягом заготівель ділової деревини та прямо пропорційна – між динаміками загибелі деревостанів і обсягом заготівель паливної деревини. У такому випадку під заготівлю паливної деревини здебільшого підлягають деревостани, пошкоджені хворобою лісу. Дотримання такої закономірності є ознакою ключового впливу природних чинників на зміну обсягів заготівлі видів ліквідної деревини. Однак в Україні такі тенденції фіксувались тільки у 2017-2018 рр. (на противагу 2011-2016 рр.) (рис. 7).

Перспективи нарощення сировинного потенціалу деревообробних виробництв, окрім іншого, залежать і від рівня відтворюваності лісів. Останній визначається як відношення площ відтворення лісів до площ заготівлі деревини. У 2018 р., порівняно з 2010 р., рівень відтворюваності лісів в Україні загалом знизився на 5,14 в. п. (із 16,70% до 11,56%). Це означає, що у 2018 р. відтворилось тільки 11,56% площі лісу, на якій здійснювалась заготівля деревини. Таке значення цього показника було характерним для більшості областей України. Необхідно відзначити, що у 2010 р. у чотирьох областях

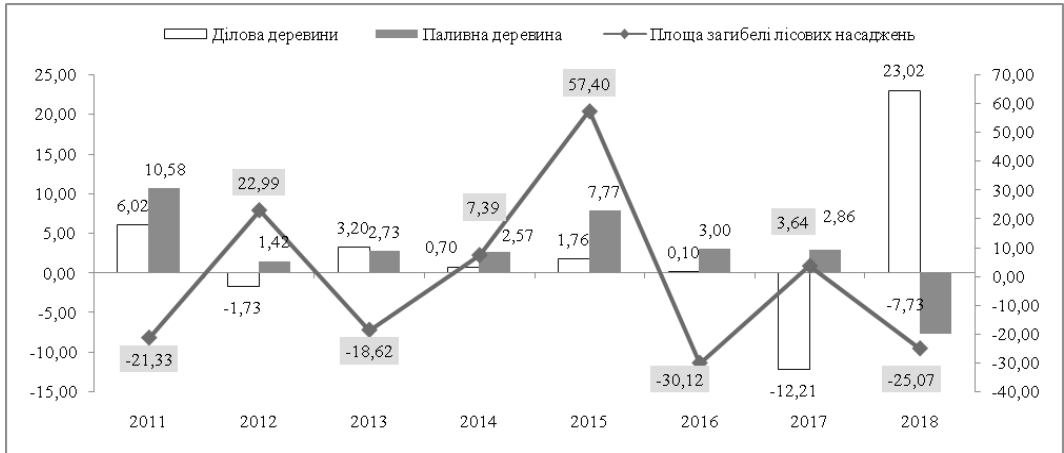

Рис. 7. Темп приросту / зниження площі загибелі лісових насаджень та заготівлі ділової й паливної деревини в Україні, %

Джерело: авторські розрахунки за [6].

(Запорізькій, Миколаївській, Херсонській і Одеській) рівень відтворюваності лісів становив $>100\%$, тобто відтворення перевищувало заготівлю, тоді як у 2018 р. таких областей не спостерігалось. Найвища відтворюваність площі лісу була у Запорізькій (46,46%), Волинській (18,11%), Полтавській (17,17%) та Рівненській і Київській ($>14\%$) областях.

Позитивним моментом (із позиції збереження сировинного потенціалу деревообробної промисловості) є те, що у 2018 р., порівняно з 2010 р., у тих регіонах, де найбільше заготовлюється ліквідної деревини, рівень відтворюваності площ лісів збільшився або його зменшення було невисоким. Так, рівень відтворюваності площ лісу у Волинській і Київській областях зріс на понад 5 в. п., у Закарпатській і Житомирській – на понад 2 в. п., Івано-Франківській – на понад 1,46 в. п., а Рівненській і Чернігівській – до 1 в. п. У Черкаській, Львівській і Тернопільській областях зменшення цього показника перебувало в діапазоні 1-2 в. п. Необхідно також відзначити, що описані позитивні зміни у процесах відтворення площ лісу стали наслідком перевищення динаміки відтворення над динамікою заготівлі деревини.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що зміни у структурі й динаміці заготовленої ліквідної деревини, а також у спеціалізації регіонів України за видами заготовленої деревини можуть зумовлюватись обсягом загибелі лісових деревостанів, особливостями ландшафтів і рівнем лісистої території. У цьому контексті закономірним є те, що південні й східні області спеціалізуються на заготівлі паливної деревини, а північні та західні – на заготівлі ділової. Це зумовлено низьким рівнем лісистої перших і високим і середнім – других. Водночас є низка регіонів, на які не поширюються ці узагальнення, а тому вони потребують детальнішого вивчення. Так, Закарпатська, Львівська й Чернівецька області характеризуються високим (або найвищим) ступенем лісистої в Україні, значною кількістю деревообробних і меблевих підприємств, проте спеціалізуються на заготівлі паливної деревини (як свідчать офіційні дані ДССУ). Зокрема, у Закарпатській області найвищий в Україні рівень лісистої (51,4%) але водночас частка паливної деревини в обсязі ліквідної деревини цього регіону у 2018 р. становила 64,05% проти 59,92% у 2010 р.

Занепокоєння викликає також стрімка зміна спеціалізації Житомирської області – лідера за обсягами заготівлі ліквідної деревини в Україні. Натомість Черкаська область, для якої характерний відносно невисокий рівень лісистої

(15,1%), у 2018 р., порівняно з 2010 р., майже удвічі наростила частку ділової деревини у структурі ліквідної, змінила спеціалізацію лісозаготівель, а відтак збільшила свою частку в обсязі заготовленої ділової деревини у понад 2 рази – з 2,69% до 5,80% (табл. 2).

Спеціалізація більшості регіонів України на заготівлі паливної деревини є складним і багатоаспектним питанням сировинної забезпеченості вітчизняних деревообробних виробництв. Це питання потребує детального дослідження із проведенням кваліфікованого моніторингу впливу згаданих та інших чинників на зміну структури заготовленої ліквідної деревини й подальшого обґрунтування організаційно-економічних заходів з нарощення та раціоналізації використання деревинних ресурсів в Україні.

З іншого боку, результати проведеного оцінювання виявили зростання обсягів ділової деревини (у 18 областях), а також рівня відтворюваності лісів у регіонах-лідерах із заготівлі ліквідної деревини й зниження обсягів загибелі деревостанів. Відновлення логічних закономірностей між динамікою загибелі деревостанів і заготівлею ділової та паливної деревини є ознаками початку позитивних тенденцій у забезпеченні збереження й раціоналізації сировинного потенціалу вітчизняних деревообробних виробництв і водночас покращення умов для поглиблення рівня переробки деревини. Пошуку ефективних форм розвитку деревообробної промисловості в Україні, зокрема у Західному регіоні, будуть присвячені подальші авторські дослідження у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Галасюк В. В. Особливості державної політики щодо забезпечення сировиною підприємств деревообробної промисловості України. *Вісник Харківського національного аграрного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. № 3. С. 254-264.
2. *Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки: науково-аналітична доповідь* / НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. К., 2018. 158 с.
3. Дейнеко Л. В., Осташко Т. О., Точилін В. О. та ін. *Проблеми, напрями та чинники сприяння розвитку внутрішнього ринку України (реальний сектор економіки): монографія* / НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. К., 2013. 292 с.
4. *Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: економічні виклики та нові можливості: наукова доповідь* / ред. В. М. Геєць; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. К., 2016. 184 с.
5. Гужва І., Іванов І. Актуальні проблеми забезпечення сировиною підприємств деревообробної промисловості в Україні. *Економіка. Екологія. Соціум*. 2018. №2. С. 12-19. DOI <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2018.2.2-2>.
6. Лісозаготівля за видами продукції лісового господарства (2010-2018). *Державна служба статистики України*: сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Forestry statistics. *Food and Agriculture Organization: Website*. 2019. URL: <http://www.fao.org>

References

1. Halasyuk, V.V. (2017). Osoblyvosti derzhavnoyi polityky shchodo zabezpechennya syrovynoyu pidpryyemstv derevoobrobnoyi promyslovosti Ukrainy [Peculiarities of the State Policy on Supply of Raw Materials to Enterprises of Woodworking Industry of Ukraine]. In *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarynoho universytetu. Seriya Ekonomichni nauky [Bulletin of the Kharkiv National Agrarian University. Series Economics]*: Vol. 3 (pp. 254-264). [in Ukrainian].
2. Rozvytok promyslovosti dlya zabezpechennya zrostannya ta onovlennya ukrayins'koyi ekonomiky [Industry development for growth and renewal of the Ukrainian economy]: Scientific and Analytical Report (2018). Kyiv: Institute for economics and forecasting of NASU. [in Ukrainian].
3. Deyneko L. V., Ostashko T. O., & Tochylin V. O., et. al. (2018). Problemy, napryamy ta chynnyky spryyannya rozvytku vnutrishn'oho rynku Ukrainy (real'nyy sektor ekonomiky) [Problems, directions and factors of promoting the development of the internal market of Ukraine (real economy sector)]. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting of NASU. [in Ukrainian].
4. Heyets, V. M. (Ed.) (2016). Implementatsiya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta ES: ekonomichni vyklyky ta novi mozhlyvosti [The implementation of the Agreement about Association between Ukraine and the EU: Economic Challenges and opportunities]: Scientific report. Kyiv: Institute for economics and forecasting of NASU. [in Ukrainian].
5. Huzhva, I., & Ivanov, I. (2018). Aktual'ni problemy zabezpechennya syrovynoyu pidpryyemstv derevoobrobnoyi promyslovosti v Ukraini [Topical issues of providing raw materials to woodworking industry enterprises

- in Ukraine]. *Ekonomika. Ekolohiya. Sotsium – Economics. Ecology. Socium*, 2, 12-19. DOI <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2018.2.2-2>. [in Ukrainian].
6. Lisozahotivlyia za vydamy produktsiyi lisovoho hospodarstva (2010-2018) [Forest harvesting by type of forestry products (2010-2018)] (2019). *State Statistics Service of Ukraine: Website*. Retrieved from www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].
  7. Forestry statistics (2019). *Food and Agriculture Organization: Website*. Retrieved from <http://www.fao.org>

Ishchuk S. O., Sozansky L. Y. Resources provision of woodworking industries in Ukraine: cross-national and inter-regional comparisons.

Sufficient supply of woodworking with raw materials while preserving the ecology and rational use of wood is a necessary condition for the functioning of the woodworking industry as one of the key segments of the national economy. The issue is of particular importance given the deepening of world integration processes and the introduction of a moratorium on timber exports from Ukraine. It actualizes the study of the state and dynamics of the formation of raw materials potential of domestic woodworks. The purpose of the article is a structural and dynamic assessment of the economic and environmental aspects of formation of the resource potential of Ukrainian woodworks in comparison with the countries of the European Union, as well as in the regional section by types of wood. In the structure of merchantable wood harvested in Ukraine, fuel wood share increased by 4.3 pp. during 2011-2016, whereas in 2017 it increased by 3.8 pp. compared to 2016 and amounted to 61.4%. Unlike in Ukraine, in the vast majority of EU countries business timber is the basis of the structure of harvested merchantable timber. Thus, in the neighboring countries with similar forest landscape – Poland and the Czech Republic – the share of fuel wood in 2017 was 11.6% and 12.3%, in Slovakia – only 6.3%, and in the EU as a whole – 23.2%. Hence, the significant deterioration of the structure of the harvested merchantable timber in Ukraine can be interpreted as a threat to environmental, and therefore to national security. On the other hand, the results of the assessments revealed an increase in the volume of commercial timber harvesting in Ukraine (in 18 regions) in 2018, as well as in the level of forest reproduction in the leading regions from the harvesting of merchantable timber (Zhytomyr, Kyiv and Rivne regions) and a decrease in the death rate. The restoration of the logical patterns between the dynamics of the loss of stands and the harvesting of commercial and fuel wood are signs of the beginning of positive tendencies in ensuring the preservation and rationalization of raw potential of domestic woodworks and, at the same time, improving the conditions for deepening the level of wood processing. Further authors' research in this area will be devoted to the search for effective forms of wood industry development in Ukraine, in particular in the Western region.

Keywords: woodworking, logging, structure, liquid wood, business wood, fuel wood.

Іщук Світлана Олексіївна – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу проблем реального сектору економіки регіонів ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: iso.ird@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3698-9039>).

Ishchuk Svitlana Oleksiyivna – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of problems of real sector of economy of regions of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Созанський Любомир Йосипович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу проблем реального сектору економіки регіонів ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: ls.ird@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7854-3310>).

Sozansky L. Y. Lyubomyr Yosypovych – Ph.D (Econ.), Senior Researcher of the Department of problems of real sector of economy of regions of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 05.09.2019 р.²

² Статтю підготовлено в межах виконання відомчої теми відділу «Форми реалізації потенціалу розвитку переробних виробництв Західного регіону України».